

Yhteisöllinen asuminen - Hippikommuuneista kohti toimivia ja uudenaikaisia asukasyhteisöjä

Iida Kalliokoski Silvestre, TaM, projektisuunnittelija, Lapin ammattikorkeakoulu

Maileena Tuokko, TaM, palvelumuotoilija, Lapin yliopisto

Asiasanat: Yhteisöllisyys, Yhteisöt, Yksilö, Asuminen, Muotoilu, Suunnittelu

Vuosi 2021 ei alkanut rauhanomaisesti. Loppiaisenä 6.1.2021 tunkeuduttiin Yhdysvalloissa senaattiin. Tämän teki yhteisö. Tämä karkea, vähän äärimmäinen esimerkki osoittaa yhteisöllisyyden varjopuolia. Meitä sosiaalisia olentoja kun saattaa toiminnassamme yhdistää monenlaiset ideologiat ja tavoitteet. Keskitymme tässä kirjoituksessa kuitenkin yhteisöllisyyden myönteisiin puoliin ja mahdollisuuksiin työprojektimme osalta. Me kirjoittajat, Iida ja Maileena muodostetaan Dwell Älykäs taloyhteisö -hankkeessa eräänlainen muotoilijayhteisö, ainakin kaksikko. Yksi hankkeemme teemoista ja suunnittelun tavoitteista on yhteisöllisyyden edistäminen puisessa opiskelijakerrostalossa Kelossa, Rovaniemellä. Yhteisöllisyyttä tarjotaan usein ratkaisuksi sekä yksinäisyyteen, että yksin asumiseen. Yksin asumisen ilmeinen käänköpuoli on tullut pandemian aikana näkyväksi, kotona ei ole ketään kelle puhua ja ystäviä ei voi tavata kuten ennen.

Vuonna 2020 yhteisöllinen toiminta tapahtui lähinnä tietoliikenteen avulla, niin yksityiselämän kuin työelämän puolella. Poikkeuksellinen työvuosi kun vietettiin pääosin ja yleisesti ottaen oman kodin syövereissä. Iidan kotityöpiste oli rivitalossa Torniossa ja Maileenan Rovaniemellä omakotitalon kellarissa. Havaintomme ovat sekä työelämästä että arjesta, ajalta kun elämän monet puolet ovat ehkä entistä enemmän sidoksissa ja kierteellä toistensa kanssa. Onneksi kotityöpisteen ääressä oli verkon kautta mahdollista tehdä yhteistyötä, nauraa yhdessä, vaihtaa kuulumisia ja kokea olevansa osa työyhteisöä, melkein kuten ennenkin. Pohdimme tässä kirjoituksessa yhteisöllisyyttä, sen näkymistä asumisessa ja sen muodostamisen mahdollisuuksia kuluneen työskentelyvuoden aikana. Koitamme lisäksi löytää vastauksen

kysymykseen; miten yhteisöllisyyttä tukevia ratkaisuja voidaan suunnitella, testata ja viedä käytäntöön?

Muutama sana asumisesta ja asumismuodon valitsemisesta

Asumisen kirjo on loppujen lopuksi aika laaja. Meillä on omakotitaloja, paritaloja, rivitaloja ja kerrostaloja. Näitä asuttaa niin perheet, perheyksiköt, samojen tilojen jakajat kuin kokonaan yksin asustajat, joista kaikki voivat muodostaa omanlaisia yhteisöjään. Omien ja muiden asumiskokemuksien myötä on selvinnyt, että asuinyhteisö ei välttämättä ole yhteisöllinen myönteisessä valossa. Samojen tilojen tai lumilapioiden jakaminen ei todellakaan tarkoita mukavan harmonista ja omaa arkea parantavaa yhdessä puuhastelua. Jännitteitä nimittäin ihmisten välillä löytyy, ja makuja on monia. Yksilöt muodostavat ympäristönsä, yhteisönsä ja vuorovaikutus yksilöiden kesken muodostaa ympärilleen hyvän olemisen tilan tai jopa päinvastoin. Tärkeintä lienee se, että valitsee itselleen sopivan tavan, mahdolliset kumppanit ja asumisen muodon, joka tukee omaa hyvinvointia. Perinteet kunniaan tai yksin asuminen, mikä ikinä se oma ratkaisu nyt sitten onkaan omalla kohdalla, erilaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet huomioiden.

Tietynlainen erakkomaisuus ja yksin toimeen tuleminen tuntuu olevan kulttuurillisesti hyväksyttävä piirre suomalaisuudessa, vaikka yleistää ei saisi eikä kannattaisi. Erityistä maamme kulttuurissa tuntuukin olevan se, että meille yhteisöllisyys on vaihtoehto ja valinta. Jokaisella on mahdollisuus olla yksin ja pärjätä itsekseen, jos niin päättää tehdä. Jos tukijärjestelmät eivät opiskellessa riitä yksiössä asumiseen, on se silti mahdollista rahoittaa lainarahalla ja työnteolla. Tämä ei ole normi tai rakenne monessa muussa maassa, jossa yhteisöllinen elämäntyyli on usein tapa elää, muun muassa taloudellisista syistä. Yksin asumisessa nähdään paljon etuja täällä, missä omaa rauhaa, tilaa ja yksityisyyttä vaalitaan. Kaikki eivät ole joutuneet tai päässeet kokemaan yhteisöllisen asumisen monia puolia ja mahdollisuuksia.

Asuminen tuntuu olevan myös tietynlainen statuksen ilmentymä, joka heijastaa muun muassa ihmisen ikää ja elämäntilannetta. Jokin oma valinta voi näyttäytyä toiselle radikaalina tai outona erikoisuuden tavoitteluna, vaikka se on usein kyseiselle ihmiselle itselleen varsin luonteva tapa elää ja toteuttaa omaa elämäänsä. Vaikka ei ole olemassa ketään tai mitään, joka määrittelisi kirjoittamattomia normaaliuden rajoja ja ihanteita, tuntuu meillä silti olevan jokin

tietty yleisesti rakentuva kulttuurillinen käsite, miten asioita *kuuluisi tehdä*. Ja nämä käsitteet eivät aina ole ihmisten välisissä suhteissa neutraaleja. Asennoitumisen sävy tulee ilmi esimerkiksi ihmisten välisissä keskusteluissa. Samaistuminen tai leimaantuminen ryhmään tai toiseen voi tuntua ikävältä, jos tilanne osuu arvostiritojen alueelle. Tarvitsemme hyväksyntää muilta, ja tuntuu että olemme myös entistä tietoisempia kohdennetun mainonnan ja sosiaalisen median myötä siitä mitä ja ketä edustamme.

Kelon sisäinen toiminta, Kelomyyrä ja Kuluma

Kävimme tutustumassa syksyllä 2020 hankkeen puolesta Oulun Lipporannan kerrostaloyhteisössä, joka jakaa yhteisiä tiloja, tavaroita, tapahtumia ja jopa hotellitasoisen vierashuoneen! Opimme käyntimme aikana, että yhteisöllisyys voi joillekin kuulostaa kirosanalta, kun taas toiselle se sinetöi asuntokaupan. Jos esimerkiksi laajennetun olohuoneen ja etätyöskentelytilojen käyttömahdollisuus näyttäytyvät käytännön arjessa myönteisessä valossa, nähdään yhteisten tilojen arvo konkreettisesti itselle sopivana vaihtoehtona asuntoa valittaessa. Viidentoista euron kuukausimaksu hyvin varustellusta kuntosalista kodin vieressä kuulostaa esimerkiksi aika mukavalta mahdollisuudelta, eikö vain? Vahvojakin ennakkoluuloja yhteisöllisyydestä on murtunut, kun yhteisten tilojen ja palveluiden tuomien etujen huomataan tukevan omaa arkea ja ne koetaan itselle sopiviksi ratkaisuuksi.

Kuva 1 Projektitiimimme matkalla tutustumaan Oulun Lipporantaan.

Lipporannassa yhteisöllistä palvelukonseptia pyörittävän Kotikatu 365:n toiminnan sydämenä, moderaattorina, ja eräänlaisena talon käsitteellisenä äitinä toimii henkilö. Hän tiedottaa asioista, kuuntelee asukkaita, huolehtii käytännön järjestelyistä ja on yleisellä tasolla vastuussa siitä, että kaikki toimii miellyttävästi. Esittelykäyntimme aikana kävi selväksi, että tämänkaltainen henkilöitynyt rakenne koettiin äärimmäisen tärkeäksi koko toiminnan kannalta. Yhteisöllisyys ei myöskään toteutuisi toimivalla tavalla ilman hänen valvontaansa. Moderaattoriin oltaisiin esimerkiksi haluttu olla yhteydessä hänen henkilökohtaisten loma-aikojen aikana. Näistä seikoista herääkin kysymys miten yhteisöllisiä ratkaisuja voisi kustannustehokkaasti tarjota ilman henkilöstöä.

Pilottikohteessamme Kelossa yhteisöllisyyden toivottaisiin syntyvän asukasopiskelijoiden oman aktiivisuuden kautta, ilman jo tapissa olevien henkilöstöresurssien käyttöä laajamittaiseen hallinnointiin. Moni seikka ja huomio osoittaa, että toiminta henkilöityy ja rakentuu ihmisten ympärille, on kyseessä sitten harrastustoiminta tai Lipporannan asukastoiminta. Yhdessä Lipporannan talossa oli käytössä esimerkiksi talon sisäinen WhatsApp-ryhmä, joka oli talon asukkaiden itse tekemä ja muodostama.

Pyrimme muotoilussa siihen, että suunnittelutyömme pohjana toimii tieto ja ymmärrys. Olemme yrittäneet työskentelyn aikana rakentaa ymmärrystä siitä mitä yhteisöllisyys ylipäätensä on, miten ihmiset sen kokevat, minkälaista yhteisöllistä asumista on olemassa, ja miten se on toteutunut tässä meidän tapauksessamme. Tutustuimme erilaisiin tapausesimerkkeihin, keskustelimme kerrostaloyhteisöissä asuvien kanssa ja peilasimme uutta tietoa aiemmissa asukkaille järjestetyissä työpajoissa nousseisiin asioihin. Kaipasimme kuitenkin vielä vahvempaa ja talon sisältä tulevaa asukasnäkökulmaa suunnittelumme tueksi. Ratkaisumme tähän oli asukasiantuntijan, “Kelomyyrän” palkkaaminen osaksi ryhmätyöskentelyä ja tiedon keruuta. Kelomyyrä osaa kertoa meille suunnittelijoille, miten yhteisöllisyys Kelossa tällä hetkellä toteutuu, pystyy keräämään tietoa talon sisältä ja raportoi huomion arvoisista asioista. Hän toimii siis tärkeänä viestinviejänä asukkaiden ja toteuttajien, sekä suunnittelun ja käytännön ratkaisujen välillä. Häneltä saadaan myös arvokasta tietoa ja näkökulmaa hankkeen kokeilujen aikana siitä, miten ratkaisut otetaan talossa vastaan, sekä tekijöistä, jotka mahdollisesti vaikuttavat tähän vastaanottoon. Tulosten pohjalta osaamme suunnitella asioita jatkossa yhä paremmin.

Olemme kehittäneet hankkeen aikana sovelluksen talon asukkaiden käyttöön. Kuluma-puhelinsovellusta testataan pilottikohteen asukkailla vuoden 2021 alussa. Sovelluksen tavoitteena on hankkeen tavoitteiden mukaisesti edistää yhteisöllisempää ja kestävämpää asumista. Beta-versiossa on mahdollista seurata omaa asuntokohtaista kulutusta, verrata sitä talon keskiarvoon, sekä keskustella palstalla muiden talon asukkaiden ja vuokranantajan kanssa. Tavoitteenamme on tehdä kehitystyöstä mahdollisimman läpinäkyvää. Asukkaita kannustetaan antamaan palstalla palautetta ja kehitysideoita, joiden pohjalta sovellusta jatkokehitetään testauksen aikana. Jotta mahdollisimman monella olisi tilaisuus käyttää sovellusta, yhteiseen kerhotilaan sijoitetaan erillinen tabletti käyttöä varten, ja keskustelupalstan ajankohtaisia asioita voi seurata lisäksi käytävälle asennettavalta näytöltä. Toiveenamme on, että sovelluksen avulla asukkaat pystyisivät vaikuttamaan enemmän talon asioihin, löytämään tietoa ja muita samanhenkisiä ihmisiä, sekä luomaan keskenään uudenlaista yhteisöllisyyttä. Lisäksi sovellus edesauttaa meidän osaltamme tiedon keräämistä suoraan tästä pilottikohteesta, asukkaiden aktivointia, sekä kokeilujen toteuttamista.

Kuva 2 Sovelluksen play-kaupassa näkyvät esittelykuvat.

Tärkeä tähänastinen oppi tässä hankkeessa on ollut se, että yhteisö rakentuu itsensä ja sen yksilöiden ympärille. Suunnittelulla voidaan vaikuttaa sen muotoutumiseen ja vuorovaikutta sen olemassaoloon ja muotoon. Voimme rakentaa ymmärrystä ja siltoja ihmisten välille esimerkiksi hankkeen sovelluksen avulla, jolloin samanhenkiset ihmiset voivat helpommin löytää toisensa. Voimme tehdä asioista turvallisia ja antaa sääntöjä, joiden puitteissa esimerkiksi tätä kyseistä sovellusta käytetään. Voimme siis tarjota erilaisia

vuorovaikutusvälineitä ihmisten käyttöön. Auttaa sekä kannustaa “hyvään” yhteisölliseen toimintaan, joka kuitenkin lähtee yksilön omista valinnoista sekä tarpeista, ja ennen kaikkea vapaaehtoisuudesta. Toivottavasti olemme vuoden päättyessä, kokeilemisen ja testaamisen myötä entistä tietoisempia siitä, miten ja millä tavoin yhteisöllisyyttä voidaan luoda ja suunnitella.